

Roberte Sherwood «Ο ΑΝΙΒΑΣ ΠΡΟ ΤΩΝ ΠΥΛΩΝ»

Ἡ κωμωδία αὐτὴ στὴν ἀρχικὴ μορφή της θάναί μπορεί νὰ πεῖ κανεὶς τέχνη τοῦ Μπερνάρ Σώ, ἀποστειρωμένη ἀπὸ τὴ βαθειὰ εἰρωνεία της καὶ τὴν καυτερὴ σάτυρα της. Ἐνας Μπερνάρ Σώ ἐξαμερικανισμένος. Αὐτὸ τοῦ ἀνεβάστηκε ὁμως στὴ σκηνὴ τοῦ θεάτρου Μαρίας—Κυβέλης εἶναι σίγουρα μιὰ προσπάθεια ἐξελληνισμοῦ τοῦ ἐξαμερικανισμένου ἐγγλέζου συγγραφέα.

Προσπαθώντας νὰ δώσει τάχα μιὰ λύση στὸ ἱστορικὸ πρόβλημα: γιατί ὁ Ἀνίβας ἔφτασε «πρὸ τῶν πυλῶν» τῆς Ρώμης κι ἔφυγε χωρὶς νὰ τὴν κυριέψει, ὁ Ἀμερικανὸς συγγραφέας δημιουργεῖ μιὰ ἐξυπνὴ κωμωδία, μὲ τέλεια μνημικὴ οἰκονομία καὶ θεατρικότητα.

Στὴ Ρώμη καθὼς ὁ Ἀνίβας πλησιάζει ὀλοένα ἔξω ἀπὸ τὰ τείχη της συνεδριάζει ἔντρομη ἢ γερούσια καὶ ἀνακηρύσσει τὸ Φάβιο διχτάτορα μὲ ἀπόλυτὴ ἐξουσία. Μὰ ὁ Φάβιος κατὰ τὸν ἀμερικανὸ συγγραφέα εἶναι ἕνας τύπος ἀνίκανος, ἕνας ἀνόητος λογὰς καὶ πατριώτης χωρὶς καμιά ἐπιδεξιότητα. Δὲν εἰρὶναι οὔτε ποιὸς εἶναι ὁ Ἀριστοτέλης πού ὠστόσο τὸν εἰρὶναι ἢ ἡ γυναῖκα του ἢ Ἄμης—ἑλληνίδα Ἀθηναία, πού πλῆτει μὲς τὴν ἀπολίτιστὴ Ρώμη, κομψεύεται κι ἐρωτοτροπεῖ. Ὡστόσο οἱ ρωμαϊκοὶ στρατοὶ νικοῦνται κι ὁ Ἀνίβας ἐμφανίζεται «πρὸ τῶν πυλῶν». Ὁ Φάβιος, ἢ μὰν του καὶ οἱ Ρωμαῖοι πρόκριτοι ἀποφασίζουν νὰ μείνουν στὴ Ρώμη καὶ νὰ πεθάνουν σὰ γενναῖοι πατριῶτες. Ἡ Ἄμης πληροφοριέται ἐπιτέλους τί εἶναι αὐτὸς ὁ Ἀνίβας, πού μὲ τὸ στρατὸ του καίει τὰ χωριά καὶ βιάζει τίς γυναῖκες κι ἀποφασίζει νὰ φύγει ἀπὸ τὴ Ρώμη γιὰ νὰ σωθεῖ.

Φεύγοντας ρίχνει στοὺς Ρωμαίους μιὰ σύσταση νὰ πάνε τὸ καλύτερο νὰ βροῦν τὸν Ἀνίβα καὶ νὰ συνηνοθεῦνε.

—“Ἀνθρώπος εἶναι, θὰ παίρνει ἀπὸ λόγια!” Τὸ ἴδιο κάνει καὶ ἡ Ἄμης. Γοητευμένη ἀπὸ τὰ κατορθώματα τοῦ Ἀνίβα αὐτὴ πῶχει ἄντρα τὸν ἀνίκανο Φάβιο, ἀντὶ νὰ πᾶι στὴ μάχη τῆς σκηνῆς Ἄπουα νὰ σωθεῖ, τραβάει στὸ ἐχθρικό στρατόπεδο δπου τὴν πιάνουνε γιὰ κατάσκοπο. Παρουσιάζεται στὸν Ἀνίβα, συζητᾶει καὶ τὸν πείθει πὼς ὁ πόλεμος δὲν ἔχει κανένα σκοπὸ. Τὸν κάνουνε οἱ πραγματευτὰδες γιὰ τὸ συμφέρο τους. Ὁ Ἀνίβας τὰ φέρνει δύσκολα στὴ συζήτηση κι ἐπικαλεῖται ὀλοένα τὸ θεὸ. Τὸ θεὸ λέει ἢ Ἄμης τὸν μεταχειρίζομαστε γιὰ νὰ κρύψουμε τὴν ἀγνοία μας. Στὸ τέλος τοῦ παραδίδεται γιὰ νὰ τοῦ δείξει τὸ πραγματικὸ νόημα τῆς ζωῆς! Τὸ πρῶτὸ ὁ Ἀνίβας ξυπνάει μὲ ἄλλα μυαλά. Οἱ πόλεμοι καὶ οἱ νίκες τοῦ φαίνονται ἄσκοποι καὶ χωρὶς σημασία. Στὴν ὥρα φτάνει καὶ ὁ Φάβιος στὸ στρατόπεδο μὲ μιὰν ἐπιτροπὴ Ρωμαίων γιὰ νὰ παρακλέσουνε τὸν Ἀνίβα νὰ φύγει. Ὁ Ἀνίβας ὑποχωρεῖ. Οἱ στρατηγοὶ του ἐξεγείρονται. Μὰ ὁ Ἀνίβας τοὺς λέει ὅτι τοῦτο μήνυσαν οἱ θεοί, εἴδετε νὰ ζήσουν ἡσυχαι κι ὁ Φάβιος κι ἡ γυναῖκα του καὶ τὰ παιδιὰ τους.

—Δὲν ἔχω παιδιά, λέει ὁ Φάβιος.

—Τώρα θὰ κάνεις, τοῦ ἀπαντᾶ, καὶ φεύγει. (ἀμερικανισμός).

•••

Ἡ Ἄμης ἀντιπροσωπεύει τὸν πολιτισμὸ (τὴν παλιὰ Ἀθήνα) τὴ σκέψη, τὴ λογικὴ, τὴ θέληση τῆς ζωῆς, ἐπιβάλλεται μὲ τὴν ἐρωτικὴ της λαχτάρα, στὸν ἀνίδεο στρατιώτῃ Ἀνίβα καὶ σώζει τὴ Ρώμη. Αὐτὴ εἶναι περίπου ἡ ἰδέα τοῦ συγγραφέα. Ἡ κωμωδία αὐτὴ τοῦ ἱστορικοῦ θέματος ἔχει ἀλήθεια ἕνα χαρακτηριστὸ τόσο σαρκαστικὸ στὴν αὐθαιρεσία της, πού περνᾶνε ἀπαρατήρητες καὶ οἱ λοιπὲς κοινωνικοφιλοσοφικὲς αὐθαιρέσιες τοῦ συγγραφέα.

Ἡ Ἄμης πού ἔναι ἕνα ἀποφασιστικὸ πρόσωπο στὴν ἐξέλιξη τῆς κωμωδίας εἶναι ἕνας τύπος ψεύτικος, δίχως συνέπεια καὶ χωρὶς χαρακτήρα. Τὸ μειονέκτημα τοῦτο δὲν ὑπάρχει δίχως ἄλλο, στίς κοινωνικὲς σάτυρες τοῦ Σώ, πού μὲ ὅλη τὴν γελοιοποιημένη παραμόρφωση δημιουργεῖ χαρακτήρες ἀπ' ὅπου δὲ λείπει ἀνθρώπινο βάθος.

Ἡ Ἄμης φαίνεται στὴν ἀρχὴ πὼς πᾶει στὸν Ἀνίβα περισσότερο γιὰ δικὸ της λογαριασμὸ, παρὰ γιὰ νὰ σώσει τὴ Ρώμη. Στὸ στρατόπεδο ὁμως φροντίζει γιὰ τὴ σωτηρία τῆς Ρώμης. Ὄταν ὁ Ἀνίβας τῆς προτείνει νὰ πᾶει μαζί του γιὰ νὰ σωθεῖ ἢ ἡ Ρώμη, ἐκείνη ἰσχυρίζεται πὼς δὲν ἐνδιαφέρεται νὰ σωθεῖ ἢ ἡ Ρώμη, ἀλλὰ ὁ ἴδιος ὁ Ἀνίβας. Καὶ στὸ τέλος ἀκολουθεῖ τὸ Φάβιο. Ἡ ἀλήθεια ὁμως εἶναι πὼς ἢ κ. Κυβέλη παρουσίασε ἕνα τέτοιο κοκοτοποιημένο τύπο Ἄμης πού κανένας δὲ μπόρεσε νὰ καταλάβει τί εἶναι ἐπὶ τέλους αὐτὴ ἡ γυναῖκα. Ἀνώτερος ἀνθρώπος ἢ κοκότα; Ἡ καὶ τὰ δύο;

Α. Ι. Η.